

בבית המשפט העליון

רע"א 4290/16

לפני: כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט צ' זילברטל
כבוד השופט נ' סולברג

המבקשת: המאגר הישראלי לביטוחי רכב ("פול")

נגד

המשיבים: 1. פלוני
2. פלונית
3. פלוני
4. פלונית
5. פלונית
6. פלונית
7. קרנית קרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי
בנצרת בתיק רע"א 16-01-20859 שניתן ביום 27.4.2016 על
ידי כב' הנשיא ד"ר אברהם אברהם וכב' השופטים דני
צרפתי ועאטף עילבוני

בשם המבקשת: עו"ד עוזי לוי; עו"ד תום לוי
בשם המשיבים 1-6: עו"ד עומרי בדר
בשם המשיבה 7: עו"ד אלון בלגה

פסק-דין

השופט צ' זילברטל:

1. המשיבים 1-6 (להלן: התובעים) הגישו לבית משפט השלום בנצרת תביעת
עזבון ותלויים לפיצויים בגין מותו בתאונת דרכים של מ.ע. ע"ה (להלן: המנוח),
שעזבונו הוא המשיב 1. המנוח היה בגדר "נפגע ישראלי" כמשמעות מונח זה בסעיף

2(א1) לחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ח-1975 (להלן: החוק) והתאונה אירעה באזור יהודה ושומרון (להלן: האזור). מוסכם, כי האופנוע הוא "רכב ישראלי", כמובנו בסעיף 2(א1) לחוק. במקור הוגשה התביעה אך נגד המבקשת (להלן: המבטחת), אשר בטחה את השימוש באופנוע בו נהג המנוח. נוכח טענות המבקשת באשר להיקף חבותה (נטען כי זו מצומצמת לפיצוי המגיע לתובעים על-פי הדין החל באזור), תוקנה התביעה באופן שהמשיבה 7 (להלן: קרנית) צורפה כנתבעת נוספת. המחלוקת שבין הצדדים נוגעת לשאלה האם המבטחת חייבת בפיצוי התובעים על-פי הדין בישראל (כטענת קרנית) או על-פי הדין החל באזור, כשקרנית אמורה לשאת בהפרש שבין הפיצוי על-פי דין האזור לבין הפיצוי על-פי החוק (כטענת המבטחת).

הן בית משפט השלום (כב' השופטת ע' גולומב) – בפסק דין ממצה, מפורט ומנומק כדבעי – והן בית המשפט המחוזי (כב' הנשיא ד"ר א' אברהם, אשר מפיו ניתן פסק הדין, והשופטים ד' צרפתי ו-ע' עילבוני) דחו את עמדת המבטחת וקיבלו את עמדת קרנית, לה שותפים גם התובעים. המבטחת לא השלימה עם תוצאת ההליך והגישה את הבקשה דנא, ליתן לה רשות לערער על פסק דינו של בית המשפט המחוזי.

2. לאחר עיון בבקשה ובתשובות המשיבים, אציע לחברי לידון בבקשה כאילו ניתנה רשות ערעור והוגש ערעור על-פי הרשות שניתנה, ולדחות את הערעור.

3. התשתית העובדתית אינה שנויה במחלוקת: המנוח מצא את מותו ביום 20.3.2011 כאשר נהג באופנוע. כאמור, התאונה ארעה בתחום יהודה ושומרון והאופנוע הוא "רכב ישראלי" כמשמעות מונח זה בחוק. השימוש באופנוע בוטח על-ידי המבטחת בכיטוח שנערך על-פי הוראות פקודת כיטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970 (להלן: הפקודה) והפוליסה הוצאה על-פי הוראות תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (כיטוח) (תנאי חוזה לכיטוח חובה של רכב מנועי), התש"ע-2010.

במסגרת הסדר דיוני, הכריע בית משפט השלום תחילה במחלוקת המשפטית שתוארה לעיל (זאת בגדר "פסק דין" – ביחס לקרנית – ו"החלטה" מיום 10.12.2015), ועל פסיקתו הגישה המבטחת בקשת רשות ערעור שנדחתה על-ידי בית המשפט המחוזי ביום 27.4.2016.

4. שלוש הוראות חוק חולשות על ניתוח הסוגיה המשפטית שבמחלוקת, ולשם הנוחות יובא להלן נוסחן של הוראות אלה. סעיף 2(א1) לחוק קובע כדלהלן:

הנוהג ברכב ישראלי חייב לפצות נפגע שהוא ישראלי או תייר חוץ, על נזק גוף שנגרם לו בתאונת דרכים שבה מעורב הרכב אף אם התאונה אירעה באזור או בשטחי האחריות האזרחית הפלסטינית או באזורים ויראו את התאונה כאילו אירעה בישראל [ההדגשה אינה במקור – צ.ז.].

סעיף 12 לחוק עוסק בתפקידה של קרנית. סעיף משנה (ה) עוסק בתפקיד הקרן במקרה של נפגע ישראלי שנפגע בתאונת דרכים שאירעה באזור "ואשר החבות לגביה אינה מכוסה בפוליסה שהוציא מבטח". במקרה כזה קרנית תשלם לנפגע "השלמת פיצויים בסכום ההפרש שבין הפיצויים שהיה זכאי להם אילו אירעה התאונה בישראל, לבין הפיצויים שהוא זכאי לקבל לפי הדין במקום התאונה".

סעיף 3(ג) לפקודה מורה כי:

פוליסה לפי דרישותיה של פקודה זו, כאמור בסעיף קטן (א), תכסה אף מפני כל חבות בשל נזק גוף שנגרם לאדם, כולל הנוהג ברכב בתאונת דרכים אשר אירעה באזור ... הכל לפי הדין החל במקום התאונה [ההדגשה אינה במקור – צ.ז.].

שלוש ההוראות המפורטות לעיל נחקקו במסגרת חוק יישום ההסכם בדבר רצועת עזה ואזור יריחו (הסדרים כלכליים והוראות שונות) (תיקוני חקיקה), התשנ"ה-1994.

5. תמצית עמדת המבטחת, כפי שנטענה בפני הערכאות הקודמות ובמסגרת בקשת רשות הערעור, היא, כי ההוראה שבסעיף 3(ג) לפקודה מצמצמת את היקף חבותה לגדר החבות הקיימת על-פי הדין החל במקום התאונה, בענייננו – באזור יהודה ושומרון. זאת, כאשר הוראת סעיף 12(ה) לחוק מחייבת את קרנית לשאת בהפרש הפיצוי שבין הפיצוי בו חבה המבטחת לבין סכום הפיצוי שהיה משולם לנפגע אילו התאונה אירעה בתחום מדינת ישראל; דהיינו – הנפגע הישראלי זכאי בכל מקרה לפיצוי על-פי הדין בישראל, והשאלה היא האם זכות זו תמומש במלואה על-ידי המבטחת, או שמא על-ידי המבטחת וקרנית. בתוך כך טוענת המבטחת, כי לשון הוראת סעיף 3(ג) לפקודה רחבה ואינה מתייחסת דווקא לתושבי האזור, במובחן מלנהגים ישראלים. המבטחת מדגישה את העקרון הנזיקי שלפיו פיצוי בנזיקין משולם לפי "דין המקום" בו ארע המקרה המזכה בפיצוי. אכן, נפגע ישראלי שנפגע בתאונה שאירעה באזור זכאי לפיצוי מלא,

כאילו התאונה ארעה בישראל (כאמור בסעיף 2(א1) לחוק), אך זאת על-ידי צירוף חביוותיהן של המבטחת ושל קרנית, כאשר היקף הפוליסה שמוציאה המבטחת מוגבל, כאמור בסעיף 3(ג) לפקודה, לחבות הקבועה בדין שחל במקום התאונה. לטענת המבטחת, פרשנותה-שלה להוראות החוקים הנ"ל מתיישבת עם לשון ההוראות, מבלי שיהיה צורך "לכופף" את לשונן ומשתלבת בעקרונות יסוד בדבר אי-תחולת הדין הישראלי מחוץ לתחומי המדינה. לגרסתה, עמדתה של קרנית אינה מייחסת משקל להוראת סעיף 3(ג) לפקודה הקובעת כי הפיצוי על-פי הפוליסה במקרה של תאונת דרכים שארעה באזור נקבע על-פי הדין החל במקום התאונה, וכי אין בהוראה זו הבחנה בין נפגע ישראלי לנפגע שאינו ישראלי, אלא תושב האזור. כך גם לא מוזכרת בסעיף 12(ה) לחוק אבחנה בין מבטח פלסטיני לבין מבטח ישראלי, ומדובר שם בכל "מבטח". נטען שאין בסיס לעמדת קרנית לפיה הוראת סעיף 12(ה) לחוק עוסקת במצב בו בתאונת דרכים שאירעה באזור נפגע "ישראלי", כשהרכב הפוגע מבוטח בידי מבטחת פלסטינית, ולא ישראלית. המבטחת עומדת על הצורך לשמור על "התכלית המסחרית" של פוליסת הביטוח שהוציא מבטח, כשהוראות החוק שבענייננו לא נועדו לשנות את היקף החבות על-פי הפוליסה (הקבועה בפקודה), אלא להבטיח שנפגע ישראלי יקבל פיצוי מלא על-פי הדין הישראלי, הגם שזה ישתלם משני מקורות שונים. המבטחת סבורה כי רק פרשנותה-שלה תביא לשמירה על "ההרמוניה החקיקתית" שבין החוק לבין הפקודה ותבטיח כי פוליסת הביטוח שהוציאה על-יסוד ההוראות הפקודה אכן תוגבל, במקרה של תאונה באזור, לחבות שעל-פי הדין החל בו.

6. נקודת המוצא של בית משפט השלום (שעל עיקר טעמיו סמך בית המשפט המחוזי את ידו), כמו גם של קרנית, היא כי הוראת סעיף 2(א1) לחוק יוצרת "חריג לתחולתו הטריטוריאלית" של החוק; שהרי נאמר בה במפורש כי תאונה שארעה באזור, בה נפגע ישראלי (או "תייר חוץ") יראו אותה, כלפי נוהג ברכב ישראלי, "כאילו אירעה בישראל". בית משפט השלום פסק, כי סעיף 3(ג) לפקודה אכן משקף את הנורמה הכללית באשר לסיכון המבוטח, על-פי העקרון של תחולה טריטוריאלית של הדין, באופן שהנפגע מחוץ לישראל – יחול עליו דין מקום האירוע. אלא שבצדה של הוראה זו נקבע בסעיף 2(א1) לחוק דין מיוחד שתחולתו על נפגע ישראלי שנפגע על-ידי רכב ישראלי. מדובר בנורמה ספציפית הגוברת על העקרון הכללי. זאת ועוד –

"משהמחוקק קבע כי תאונה הבאה בגדר סעיף 2(א1) לחוק הפלת"ד יראו אותה 'כאילו אירעה בישראל', ממילא אף אין רלוונטיות לסעיף 3(ג) לפקודה לגביה, שכן סעיף זה עניינו הכיסוי בפוליסה ביחס לתאונות שאירעו באזור ולא ביחס לתאונות שאירעו בישראל,

וענייננו הוא כאמור בתאונה אותה יש לראות 'כאילו אירעה בישראל' (פסקה 16 לפסק דינו של בית משפט השלום).

בית משפט השלום הוסיף, מעבר לדרוש (שכן המבטחת לא טענה לכך), שעל-אף לשונו של סעיף 2(א1) לחוק, המתייחס, לכאורה, לחובתו של הנוהג ברכב ישראלי לפצות נפגע ישראלי, הוראתו יפה גם כאשר הנפגע הוא הנוהג עצמו, כבמקרה דנן. נראה כי אין מחלוקת בעניין זה.

7. כאמור לעיל, סבורני, כפי שסבר גם בית המשפט המחוזי, כי פסק דינו של בית משפט השלום, משקף נכונה את הדין ואין מקום להגיע לתוצאה שונה. זאת ועוד, נימוקיו מקובלים עלי במלואם וניתן לטעמי לאמץ את פסק דינו במלואו. לפיכך לא אמנה אלא מקצת הטעמים שהובאו.

מגמת המחוקק, כפי שבאה לידי ביטוי בתיקוני החקיקה שאותם יזם בעקבות הסכמי הביניים עם הרשות הפלסטינית, היתה, להשוות את מעמדו של נפגע ישראלי שניזוק בתאונת דרכים שאירעה באזור ואשר בה היה מעורב רכב ישראלי (כהגדרתו בחוק), למי שנפגע בתחום מדינת ישראל. התפקיד שיועד לקרנית, במסגרת מהלך חקיקתי זה, הוא להשלים את הפיצוי לנפגע ישראלי אם על האירוע לא חלה פוליסה של מבטח ישראלי, שכן אמות המידה לחישוב פיצוי בגין נזקי גוף על-פי הדין החל באזור שונות ותקרת הפיצוי נמוכה מזו הנוהגת בישראל. כך נאמר במפורש בדברי ההסבר לתיקון אשר הוסיף לחוק את הוראת סעיף 12(ה) (דברי ההסבר להצעת חוק יישום ההסכם בדבר רצועת עזה ואזור יריחו (תיקוני חקיקה), התשנ"ד-1994, ה"ח 2299, בעמ' 621):

"כך מוצע להסמיכה [הכוונה להסמיך את קרנית – צ.ז.] לשלם לישראלים שנפגעו באזור ... את הסכום הנדרש להשלמת הפיצויים שיקבלו מהקרן או ממבטח לפי הדין במקום התאונה, עד לרמת הפיצויים שהיו מקבלים אילו אירעה התאונה בישראל, אם על האירוע לא חלה פוליסה של מבטח ישראלי, ותקרת הפיצויים באזור ... תהיה נמוכה מתקרת הפיצויים בישראל" [ההדגשה אינה במקור – צ.ז.].

הוראת החוק הספציפית הקובעת את העקרון האמור היא הוראת סעיף 2(א1) לחוק, היוצרת פיקציה משפטית (או חזקה חלוטה) לפיה בנסיבות הנדונות יראו תאונת דרכים שאירעה באזור כאילו אירעה בישראל. מכאן ואילך יש להתייחס לתאונה כאמור

בהתעלם מהעובדה שהתרחשה בפועל באזור, ולהחיל עליה, לעניין פיצוי הנפגע בתאונה, את מערכת הדינים החלה על תאונת דרכים שאירעה בשטח ישראל. נוכח מציאות משפטית זו, השונה מהמציאות העובדתית, אין אנו נדרשים, במקרה הנדון, להוראת סעיף 3(ג) לפקודה, שעניינה בתאונת דרכים שאירעה באזור, ואין לגרוס, כטענת המבטחת, שסעיף זה חולש על משטר הפיצויים בסיטואציה הנדונה.

8. להתייחסות זו אל דברי החקיקה הרלבנטיים כבר ניתן בעבר ביטוי בפסיקת בית משפט זה, שהוזכרה בפסק דינו של בית משפט השלום, ובדברי מלומדים שאף הם נזכרו בפסקי הדין של בית משפט השלום ובית המשפט המחוזי בענייננו.

בפסק הדין שניתן בע"א 9242/02 עזה אלאהלייה חב' לביטוח בע"מ נ' כבאבו, פ"ד נח(6) 241 (2004), נדונה סוגית פיצוי נפגע ישראלי שנפגע בידי רכב ישראלי בתאונת דרכים שאירעה באזור (אם כי המבטחת היתה חברת ביטוח פלסטינית). השופט א' ריבלין פסק כדלהלן (שם, בעמ' 244):

"... הרכב שבו נפגע המשיב הוא 'רכב ישראלי', כמשמעותו בסעיף 2(א1) לחוק הפיצויים והנפגע שהוא גם הנוהג במקרה זה הוא 'נפגע' 'ישראלי', כהגדרתו בסעיף 1 לחוק. גם מסיבה זו המערער זכאי לפיצוי על נזקי הגוף שנגרמו לו בתאונת הדרכים, שאירעה לו בשטחי האחריות האזרחית הפלסטינית, כאילו אירעה התאונה בישראל, כמצוות סעיף 2(א1) האמור".

על עקרון זה חזר בית המשפט העליון בע"א 304/10 ח'מיס נ' קרנית, קרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים (28.7.2011), בפסקה 7 לפסק דינו של המשנה לנשיאה א' ריבלין. אכן, בפסיקה זו אין התייחסות לטענות בדבר אופי החבות הביטוחית נוכח הוראת סעיף 3(ג) לפקודה, אך מענה ישיר לכך ניתן בספרות המשפטית מפי מלומדים שלעמדתם בסוגיה משקל רב:

"על אף האמור בסעיף 3(ג) לפקודת הביטוח תפצה חברת הביטוח את הנפגע הישראלי ואת תייר החוץ שנפגעו בתאונת דרכים בשטחים בהתאם לדין הישראלי שכן מכוח סעיף 2(א1) לחוק הפיצויים רואים את התאונה כאילו התרחשה בשטח ישראל" (אליעזר ריבלין תאונת הדרכים – תחולת החוק סדרי דין וחשוב פיצויים 55 (מהדורה רביעית, 2012)).

כן ראו האמור בספרו של פרופ' י' אנגלרד באשר להוראת סעיף 2(א1) לחוק:

"התוצאה של הוראה זו היא, כי על ישראלים ותיירי חוץ, כמשמעותם בחוק, הנפגעים על ידי רכב ישראלי בשטחים הנזכרים, חל הדין המהותי הישראלי בנושא האחריות המוחלטת של נוהג ברכב. ההוראה הביאה אפוא לשינוי עקרוני בכרירת הדין: מבחינתו של המשפט הישראלי התאונה הנידונה תיראה כאילו אירעה בישראל. מכאן, כי הדין המהותי החל על התאונה אינו עוד דין השטחים, אלא במישרין המשפט הישראלי. נמצא, כי גם הכיסוי הביטוחי של הפוליסה שהוצאה בישראל משתרע על אחריות זו, מה עוד שהחוק יצר חזקה חלוטה הרואה את התאונה כאילו אירעה בישראל" (יצחק אנגלרד פיצויים לנפגעי תאונות דרכים 25 (מהדורה רביעית, תשע"ג); ההדגשה הוספה – צ.ז.).

באמור לעיל יש משום תשובה מלאה לטענות המבטחת, ולא מצאתי כי ראוי לנקוט בעמדה שונה, לא מבחינת פרשנות דברי החקיקה ולא מבחינת השגת מטרותיה. כאמור, הדברים נאמרו בצורה ברורה ומשכנעת גם בפסיקת הערכאות הקודמות והמבטחת לא התמודדה בבקשתה עם האמור במקורות משפטיים אלה.

9. אודה כי התקשיתי להבין מדוע ראתה המבטחת לנכון לעמוד על קיום דיון בשלוש ערכאות בסוגיה הנדונה, שהדין לגביה ברור יחסית, ומכל מקום הוא הובהר הן בדברי מלומדים, הן בפסיקת בית משפט זה והן בפסקי הדין שנתנו בפרשה דנא על ידי בית משפט השלום ובית המשפט המחוזי. לטעמי, הילוך זה צריך למצוא ביטוי בפסיקת הוצאות.

נוכח כל האמור אציע לחבריי לדחות את הערעור ולחייב את המבטחת בתשלום הוצאות קרנית בסך 20,000 ש"ח ובתשלום הוצאות התובעים בסך 15,000 ש"ח.

ש ו פ ט

השופט י' עמית:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט נ' סולברג:

אני מסכים.

שופט

לפיכך הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט צ' זילברטל.

ניתן היום, כ"ז בטבת התשע"ז (25.1.2017).

שופט

שופט

שופט